

Küreselleşmenin Spor Kültürü Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi

Yusuf AYDIN¹, Bekir Erhan ORHAN²

¹Istanbul Aydın Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi. <https://orcid.org/0000-0003-3251-8958>

²Istanbul Aydın Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi. <https://orcid.org/0000-0002-3149-6630>

To cite this article/ Atf için:

Aydın, Y., Orhan, B. E. (2023). Küreselleşmenin spor kültürü üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi. *Uluslararası Bozok Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 31-41.

Özet

İnsanoğlunun bir arada yaşamaya başlamasıyla birlikte bir etkileşim olmuş ve kültür kavramı ortaya çıkmıştır. Kültür kısaca bir grup insanın birlikte meydana getirdiği değer ve tutumlar olarak nitelendirilebilmektedir. Kültürün varlığı ancak zaman içerisinde çeşitli yollarla nesilden nesle aktarılmakla mümkündür. Kültürün aktarılma sürecini kolaylaştıran çeşitli etmenler vardır. Bu etmenler arasında şüphesiz en önemli kavramlardan bir tanesi de spordur. Sporun, kültürel teması gerçekleştiren ve kültürün aktarılmasında rol oynayan etmenlerden biri olarak görülmesi yanlış değildir. Dünya üzerinde yaşanan gelişmeler ile birlikte toplumlar arasındaki mesafeler azalmış ve ikili ilişkiler artmıştır. Bu durum küreselleşme olarak adlandırılmaktadır. Özellikle coğrafi keşifler ile başladığı kabul edilen küreselleşme kavramı zaman içerisinde insan hayatının vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Teknoloji alanında yaşanan gelişmeler ile birlikte küreselleşme kavramı zaman içerisinde farklı bir anlam kazanmıştır. Teknoloji, küreselleşmenin farklı bir boyuta geçmesinde yeterli koşul değil ancak olmazsa olmaz koşul haline gelmiştir. Teknoloji ile birlikte yaşanan değişim sürecinin spor kültürüne etkileri de kaçınılmaz olmuştur. Bu etkilerin spor ekosistemi içerisinde hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar doğurduğu çok açıktır. Bir taraftan spor kültürünün evrensel bir hal alması ile birlikte bazı geleneksel spor branşları unutulmaya yüz tutmuştur. Diğer taraftan küreselleşme sayesinde uluslararası spor müsabakaları düzenlenmeye başlanmıştır. Bu çalışma kapsamında küreselleşme ile spor kültürü arasındaki ilişki irdelenerek küreselleşmenin spor kültürü üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri değerlendirilecektir.

Anahtar kelimeler: Küreselleşme, Spor Kültürü, Kültür, Spor

Evaluation of the Effects of Globalization on Sports Culture

Abstract

As human beings started to live together, there was an interaction, and the concept of culture emerged. Culture can be briefly characterized as the values and attitudes created by a group. The existence of culture is only possible by being transmitted from generation to generation in various ways over time. Various factors facilitate the process of transferring culture. One of the most essential concepts among these factors is undoubtedly sport. It is not wrong to see sports as one factor that realizes cultural contact and plays a role in culture transfer. With the developments in the world, the distances between societies have decreased, and bilateral relations have increased. This situation is called globalization. The concept of globalization, accepted to have started with geographical discoveries, has become an indispensable part of human life over time. With the developments in the field of technology, the concept of globalization has gained a different meaning over time. Technology has become a requirement, but more is needed for globalization to move to a different dimension. The effects of the change process experienced with technology on sports culture have also been inevitable. These effects have both positive and negative consequences in the sports ecosystem. On the one hand, some traditional sports branches have yet to be forgotten with the universalization of sports culture. On the other hand, international sports competitions have started to be organized thanks to globalization. This study will evaluate the relationship between globalization and sports culture and the positive and negative effects on sports culture.

Keywords: Globalization, Sports Culture, Culture, Sports

GİRİŞ

İnsanlar yerleşik yaşama geçmesi ile birlikte bir arada yaşamaya başlamış ve bu birliktelik sonucu ortaya çıkan değerler bütünü kültür olarak karşımıza çıkmaktadır (Güven, 1992). Kültür insanlık tarihi kadar eski bir kavramdır ve içerisinde çok fazla unsur barındırır. Her toplumun, her milletin, her takımın hatta her grubun bile kendine ait kültürü olabilir. Kültür kısaca bir grup insanın sahip olduğu değerler bütünü olarak nitelendirilebilmektedir (Schein, 1991). Kültür bazen bir davranış, bazen kılık kıyafet bazen de bir yemek çeşidi olarak karşımıza çıkmaktadır. Her kültür bir zenginliktir ve korunması gerekmektedir. Özellikle içerisinde çok fazla etnik grubu barındıran gelişmiş toplumlarda, insanların kendi kültürlerini tanıtmaları için çeşitli etkinlikler düzenledikleri bilinmektedir. Kültürün korunması ancak ve ancak nesilden nesle aktarılması ile mümkündür. Kültürün aktarılması süreci üzerinde çeşitli kavramların etkileri gözlemlenmektedir. Önceleri kültürün aktarımı ağızdan ağıza ve yazılı kayıtlarla gerçekleşirken günümüzde aktarım araçlarında da değişiklik gözlemlenmektedir. Günümüzde bu kavramlar arasında küreselleşme kavramı önemli bir yer tutmaktadır.

Küreselleşme kavramı, dünyanın artık global bir köy haline geldiğini ifade etmektedir. Dünyanın yerleşmesini ifade etmek için de kullanılmaktadır (Waters, 2013). Bir başka ifade ile küreselleşme, artık uzun yolları kısaltmış, sınırları aşılır kılmış ve dil bariyeri engelini ortadan kaldırmaya başlamıştır. Küreselleşme özellikle dünya üzerinde yaşanan teknolojik gelişmelerle kendine yeni bir form bulmuş, adeta yenilenmiş, etki alanı ve hızını genişletmiştir. Bu gelişim her alana etki ettiği gibi spor ve spor kültürü alanına da bir takım etkilerde bulunmuştur.

Spor yapısı itibarı ile insanın hayatta kalma çabalarının bir tezahürüdür. İnsanoğlu yaşamını idame ettirebilmek için önceleri bilinçsiz olarak spora özgü bir takım hareketler sergilemiştir. Spor ortaya çıktığı tarihten günümüze kadar; savaş, güç ve askeri amaçlarla gerçekleştirilmiş olmasına rağmen özellikle sanayi devriminden sonra sağlık amaçlı kullanılmaya başlanmıştır. Tıpkı her toplumun kendine has kültürü olduğu gibi her sporun da kendine has kültürü vardır. Sporun kültürü de içinde bulunduğu toplumdan etkilenmektedir. Diğer bir deyişle spor kültürünü yapıldığı toplumdan bağımsız olarak değerlendirmek günümüzde pek akıllı olarak görülmemektedir (Yorulmazlar, 2017). Küreselleşmenin toplumları etkilediği göz önüne alındığında spor kültürü üzerine etkilerinin olması da kaçınılmazdır.

Bu etkilerden bazıları olumlu sonuçlar doğururken bazıları da olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Bu çalışma kapsamında öncelikle; kültür, spor, spor kültürü, küreselleşme ve spor kültürü kavramları irdelenmiş ardından küreselleşmenin spor kültürü üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri değerlendirilmiştir.

YÖNTEM

Bilim dünyası içerisinde yeteri kadar önem verilmemesine karşın derleme çalışmaları, genelde o alanın uzman isimleri tarafından keskin bir yöntemle bağlı kalınmadan, birbirinden farklı kaynaklardan elde edilen verilerin yorumlanarak derlendiği çalışmalardır. Alanyazında derleme çalışmalarının üç farklı türde yapıldığı görülmektedir (Gerrish ve Lacey, 2010). Derleme çalışmaları arasında; sistematik, geleneksel ve meta analiz çalışmaları yer almaktadır. Bu çalışmada en çok tercih edilen yöntemlerden bir tanesi olması hasebiyle

geleneksel derleme türü kullanılmıştır. Her ne kadar derleme literatüründe bağımsız bir metot izlense de bu yöntem bir takım özelliklere sahip olmalıdır (Aydın ve Baştuğ, 2021). Alanyazın için taranacak veri tabanları ve anahtar kelimeler belirlenmelidir. Alanyazın taraması Google scholar ve Yök Tez sayfaları üzerinden hem Türkçe hem İngilizce olarak: küreselleşme ve spor kültürü anahtar kelimeleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma, 1978 ve 2022 yılları arasında yayınlanan çalışmalardan elde edilen veriler değerlendirilerek gerçekleştirilmiştir. Farklı dillerde yazılan çalışmalar araştırmaya dahil edilmemiştir.

BULGULAR

Bulgular başlığı altında; “kültür, spor, spor kültürü, küreselleşme, küreselleşme ve spor kültürü, küreselleşmenin spor kültürüne olumsuz etkileri ve küreselleşmenin spor kültürüne olumlu etkileri” kavramları ele alınmıştır.

Kültür

İnsanoğlu bir arada yaşamaya başladığı tarihten itibaren birbiriyle ilişkiye girmiş ve bu etkileşim sonunda bir takım değerler meydana gelmiştir (Güven, 1992). Bir arada yaşayan insan topluluklarının kendi aralarında oluşturdukları değer, kültür olarak ifade edilmektedir. Dünya üzerinde ilk olarak UNESCO uzmanları tarafından 1969 yılında kültür kavramı tanımlanmıştır. Bu tanıma göre kültür; bir insan topluluğunun geçmişten günümüze kadar gelen evrimi konusunda sahip olduğu bilinç demektir; bu insan topluluğu sahip olduğu tarihi bilince itafen mevcudiyetini sürdürme istikrarı göstermektedir (Köseoğlu 1992). Kültür kavramının dil bilimsel olarak kökenine inildiği zaman, Latince de tarım anlamına gelen “Cultura” kelimesine dayandığı görülmektedir. Cemil Meriç’e (1986) göre kültürün tanımı farklıdır. Kültür, tuhaf bir kavramdır, öğeleri sınırsızdır çözümleyemezsiniz, manasını kelimelerle ifade etmek güçtür.

Kültür kavramı Türkçeye ise iki farklı kaynaktan gelmektedir. Bu kaynaklar Fransızca ve Amerikan İngilizcesidir. Fransızca da kültürün manası “ilim, irfan” Amerikan İngilizcesindeki karşılığı ise medeniyettir (Meriç, 1986). Kültür ve medeniyet birbirlerine yakın kavramlardır. İlk olarak Devleti Aliyye’nin Avrupa’dan geri kalmamak için batılılaşma reformları yaptığı sırada dilimize girmiştir. Türkçede kültür kavramını sosyolojik açıdan ele alan ilk kişi Ziya Gökalp’tir (Arslanoğlu, 2000).

Kültür ortaya çıktığı tarihten itibaren insanlar arasında nesilden nesle aktararak günümüze gelmektedir. Ancak toplum içerisinde yapılan bütün davranış ve hareketler benimsenip sonraki nesillere aktarılmaz. Toplumun içerisinde bir eleme mekanizması söz konusudur. Fertler ve toplum kendi örf, adet ve normlarına uygun olan davranışları belirler ve gelecek nesillere aktarır. Toplum yapısına uygun olmayan davranışlar ise “tarihin derinliklerinde” saklanır. Toplum tarafından benimsenip aktarılan davranışların tekrarlanması onların gelenekselleştiğini ifade etmektedir (Karahüseyinoğlu, 2008).

Spor

Tarihsel süreç içerisinde insanın hayatta kalmak ve beslenmek için çeşitli fiziksel aktivitelere ihtiyaç duyduğu bilinmektedir. Bu aktiviteler zamanla belirli alan ve kurallarla sınırlandırılarak spor tanımını almıştır. Spor için yapılan tanımlar arasında, “yarışma ve

rekabet üzerine kurulmuş, disiplinli bir oyun tarzıdır” (Erkal, 1978) tanımı sporun ne olduğunu anlatan gayet yalın ve ideal bir tanımdır. Spor yalnızca bireysel değil aynı zamanda sosyal bir olaydır. Spor bulunduğu toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel koşullarından etkilenmektedir (Karaküçük, 1995). Spor toplumu etkileyip ilerlemesine yardımcı olduğu gibi toplum da spor olgusunun gelişimine katkıda bulunmuştur. Zaten toplum ve spor birbirinden ayrılmayan bir bütünün parçaları olarak değerlendirilmektedir. İnsanlık tarihi incelendiğinde topluluklarının geçmişten günümüze değişimler yaşaması spor branşlarında da bir takım değişimler yaşanmasına neden olmuştur. Çünkü spor, insan hayatında her zaman bir etkinlik olarak yer almıştır. İnsanlığın geçmişi ile sporun tarihi arasında son derece güçlü bir bağ söz konusudur. Dolayısıyla insanlığın bir değişim yaşaması sporda da bir takım değişimlere neden olmaktadır (Bayraktar, 2003). Toplum içerisinde sosyalleşmede bir araç olan spor, fert ve toplum ilişkilerinin geliştirilmesinde de etkili olmaktadır. Spor, ferdin sosyalleşme sürecinde aktif rol oynar. Bireylerin spor aracılığıyla sosyalleşmesi spor kültürü kavramını doğurmuştur.

Spor Kültürü

Spor, kültürü oluşturan unsurlardan biridir. Spor kültürü, bir toplulukta yapılan spora dair bütün maddi ve manevi değerleri, o spor dalına özgü olumlu ve olumsuz davranışları belirtmektedir. Kültürün bir ürünü olan spor toplumlar tarafından benimsenmelidir ve içinde bulunduğu şartlardan etkilenerek kendini bir yenilenme sürecinin içinde bulmalı ve çağa ayak uydurmalıdır (Kaplan ve Akkaya, 2014). Spor kavramının kültüre dair öğelerin aktarılmasındaki rolü ancak sonraki nesillere taşınan pratikler gözlemlendiğinde anlaşılabilir (Karahüseyinoğlu, 2008). İnsanların günlük hayatın meşgalesinden uzaklaştıran spor ekonomiden eğitime, reklamdaki turizme, ırkçılıktan politikaya kadar geniş bir yelpazede birçok kavramla ilişkilendirilebilir. Ancak toplumsal açıdan değerlendirildiğinde spor adeta uluslararası sosyal bir kurum halini almış ve bu özelliğinden dolayı evrensellik kazanmıştır (Yetim, 2000). Spor kültürün önemli bir parçası olarak toplumların ve dolayısıyla o toplum içerisinde yaşayan bireylerin tutumlarını ve düşünce yapılarını etkilemekte, diğer kültür unsurları ile birleşerek adeta toplumlara milli özerklikler kazandırmaktadır (Güven, 1992). Kültürün muhafaza edilmesi için en az başka materyal ve metotlar olduğu kadar spor faaliyetleri de önem arz etmektedir (Ramazanoğlu, Karahüseyinoğlu, Demirel, Ramazanoğlu ve Altıngül, 2005). Spor sosyologları, sporun fiziksel üstünlük ve kazanma boyutunu göz ardı ederek sosyal tarafına yoğunlaşmış ve sporun sosyal karakterlerini tespit ederek açıklamaya çalışmışlardır (Öztürk, 1998). Kendini sürekli olarak yenilenen bir süreç içerisinde bulan toplumsal yapı, içerdiği bir takım özellikler tarafından değişime zorlanır (Tolan, 1983). Bu öğeler arasında spor kavramı da yer almaktadır Spor kültürün sürdürülebilirliği ise yalnızca nesiller arası aktarımlarla mümkündür. Söz konusu aktarım çeşitli yollarla mümkündür. Bu yolların en önemlilerinden birisi şüphesiz küreselleşme kavramıdır.

Küreselleşme

Küreselleşme İngilizcedeki globalleşme kelimesinin karşılığı olarak dilimize geçmiştir. Küreselleşme dünya üzerinde farklı bölgelerde yaşayan bireylerin, toplumların hatta o toplumların mensup oldukları devletler ile arasındaki etkileşimin “karşılıklı bağımlılık”

çerçevesinde olması şeklinde tanımlanabilmektedir (Bayar, 2008). Küreselleşme ekonomi kökenli bir kavram olarak ortaya çıkmıştır ve paranın dünya üzerindeki dolaşımının ülke düzeyinde değil küresel eksende gerçekleşmesini ifade etmektedir (Tezcan, 1998). Pazarlama açısından değerlendirildiğinde küreselleşme kavramı firmaların birbirleri ile rekabet edebilme kavramı ile yakından ilişkilidir. Küreselleşme ile birlikte ortaya çıkan rekabet kavramı sadece şirketlerin değil devletlerin bile ulusal politikasını küresel boyutta sürdürebilmesini ifade etmektedir (Toulmin, 1999). Küreselleşme sürecine etkisi olan bazı kavramlar mevcuttur. Bunlardan en önemlileri arasında şüphesiz teknoloji kavramı yer almaktadır. Atasoy ve Kuter'e (2005) göre teknoloji küreselleşme sürecinde yeterli koşul değil ancak olmaz koşul olarak belirtilmektedir.

Öymen (2000), Amerikan Ulusal Savunma Enstitüsünden aktarımıyla küreselleşmeyi; mal, hizmet, para, iş gücü, bilgi, teknoloji ve kültürün son derece hızlı ve devamlı bir şekilde ülke sınırlarının ötesine taşınması olarak tanımlamıştır. Aynı enstitünün yapmış olduğu çalışmaya göre küreselleşme nedeniyle ülkelerin ekonomileri arasında şimdiye kadar görülmemiş bir birlik sağlanmakta, şirketler, kulüpler ve pazarlar evrensel hale gelmektedir. Başka bir tanımda, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu ise küreselleşmeyi sadece ekonomik açıdan değerlendirmenin doğru olmadığını, çevresel, dini, kültürel ve siyasal kapsamda da değerlendirilmesi gereken bir süreç olarak tanımlamaktadır (Öymen, 2000). Yılmaz ve Horzum'da (2005) küreselleşmeyi, kültürel değişim, dünyanın büyük bir Pazar haline gelmesi, teknolojik gelişmelerin toplum yaşantısına etkisi gibi kavramlarla ilişkilendirmektedir. Küreselleşmenin doğuşu konusunda daha genel kabul görmüş totaliter bir olan görüş ise; coğrafi keşiflerle birlikte küreselleşme kavramının başladığı, sömürgecilik faaliyetleri ile hız kazandığı ve bu sayede ekonomik faaliyetler yerellikten ulusallığa geçiş yaptığı belirtilmektedir (Ekmekçi, Ekmekçi ve İrmiş, 2012).

Küreselleşme ve Spor Kültürü

Genel olarak endüstride olduğu gibi, spor da giderek uluslararası hale gelmektedir (Szymanski, Wolfe, Danis, Lee ve Uy, 2021). “Günümüzde spor ve fiziksel aktivitenin evrensel bir olgu haline geldiğine şüphe yoktur” (Ghafouri, Mirzaei, Hums ve Honarvar, 2009). Özellikle sporun küresel hale gelmesi İkinci Dünya Savaşından sonra hızlandığı göz önüne alınacak olursa kültürel yayılmanın en hızlı unsurlarından biri olarak değerlendirilmesinde bir sakınca yoktur (Atasoy ve Kuter, 2005). 1980’li yıllara gelindiğinde ise sportif organizasyonlar rekabet unsurunu ön planda tutularak düzenlenmiş ve tüketim kültürünün taşıyıcısı haline gelmiştir. Uluslararası spor organizasyonlarının sayısının ve bu organizasyonlara duyulan ilgi miktarında yaşanan artış, bazı spor markası üreten firmaların bütün dünyada reklam faaliyetleri sayesinde tanınırlık kazanması ya da bir kültüre özgü geleneksel sporların tüm dünya genelinde müsabakalarının düzenlenmesi spor evreninin içerisine küreselleşmenin yerleştiğinin somut göstergeleri arasında yer almaktadır (Çırka, 2017). Spor, küreselleşmenin etkisi ile beraber geleneksellikten uzaklaşarak ülke sınırlarını aşan, yönetim biçimi, ideolojisi, halkın inandığı din ve yaşam tarzı ne olursa olsun her ülkeyi kucaklayan bir kültürel yaygınlığı ortaya koymaktadır (İkizler, 2002). Eğer böyle olmasaydı evrensellik arz eden spor kurallarından söz etmek mümkün olmayacaktı (Atasoy ve Kuter, 2005). Günümüz dünyasında spor ve kültür kavramlarının birbirlerinden ayrılmayacak kadar iç içe geçmiş hale geldiği görülmektedir Toplumsal açıdan bakıldığında Yorulmazlar’a (2017)

göre kültürel değişimin spora direkt etkisi vardır. Sporun ise kültürün değişimine doğrudan etkisi yoktur. Spor aktiviteleri içerisinde bulunan değişik toplum bireylerinin yaşam tarzlarını birbirlerine transfer etmesi söz konusu olabilmektedir. “Tabi ki burada sporun kültüre olumlu yönde etkileri söz konusu olabilmektedir” (Yorulmazlar, 2017). Küreselleşme sayesinde spor endüstrisi içerisinde son yıllarda büyük gelişimler yaşanmıştır. Bu gelişmeler özellikle spor ekonomisi alanında yaşanmaktadır. Küreselleşmenin spor ekonomisi üzerine doğrudan etkileri başlığı altında; spor yayınları, spor aktif ve pasif katılım, sporda sponsorluk faaliyetlerinde yaşanan artış ve spor ürünlerinin tüketim eğilimlerinin artması yer almaktadır (Saatçioğlu, 2013, Çırka, 2017).

Küreselleşmenin Spor Kültürüne Olumsuz Etkileri

Son yıllarda spor olgusunun reklam, rekabet ve ticari yönde kar amacı gütmemesi gibi kaygıların ön plana çıkmasıyla spora dair kültürel değerlerde bir takım bozulmalar meydana gelmektedir (Soysal, 2006). Bu durum toplum tarafından benimsenen, kar marjı yüksek sporların kapitalist sistem tarafından ön plana çıkarılmasına, içinde bulunduğu toplumun geleneksel spor mirasında olsa bile spor endüstrisi paydaşlarına nispeten daha az kar sağlayacağı için kitle iletişim araçlarında kendilerine yer bulamayıp kaybolmalarına neden olmaktadır. Özellikle futbol ve basketbol gibi dünyanın pek çok ülkesinde popüler olan spor branşları bireylerin tüketim eğilimi ve tercihlerine göre adeta birer pazar aracına dönüşmeye başlamıştır (Devecioğlu, 2008). Bu durum günümüzde spor etkinliklerini bir oyun olma özelliğinden çıkarıp ekonomik bir çark haline gelmesine neden olmuştur. (Çeyiz ve Özbek, 2014). Bu nedenle dünyada hakim olan kapitalist sistem ile spor arasında son derece güçlü bir kazanç ilişkisi meydana gelmektedir. (Atasoy ve Kuter 2005). Spor ve kapitalist sistem arasındaki güçlü parasal ilişki aynı zamanda sporcu ve spor takımları için müsabakaların anlamını değiştirmiştir. Sporun amacının yarışmak, eğlenmek, kaynaşmak olmaktan çıkartıp sporcuları yeni rekorlar kırmak için çabalayan adeta birer makineye dönüştürmüştür. Geleneksel spor branşları küreselleşmenin etkisine maruz kalarak önemini yitirmeye başlamıştır. Türkiye’deki geleneksel sporlarda güreş branşına bakıldığında; karakucak, aba, kırım türk, şalvar ve yağlı güreş gibi geleneksel güreş türlerini görmekteyiz. Ancak olimpiyatlardaki güreş branşları arasında serbest ve grekoromen branşları yer almaktadır. Türkiye özelinde güreş branşı ile ilgilenen müsabık olma amacıyla olan sporcuları geleneksel güreş branşlarından uzaklaştırarak daha çok Avrupa kökenli olan branşlara yöneltmektedir. Bu durum yerelde küreselleşmenin spor kültürü üzerindeki olumsuz etkileri arasında yer almaktadır. “Küreselleşme süreci, kitle iletişim araçları sayesinde oluşan popüler kültür ile belli spor dallarını egemen spor etkinliği ve eğlence kültürü olarak evrenselleştirirken; yerel ve geleneksel sporları da aynı oranda zayıflatmış, hatta unutulma noktasına taşımıştır” (Aykoç, Yamak ve Söylemez, 2006). Diğer taraftan küreselleşme ile birlikte takım sporlarında bir takım içerisinde birden farklı ulustan sporcular yer almaya başlamışlardır ve bu durum takım içerisindeki kültürel farklılıkları artırmaktadır. “Dünya üzerinde kültürel temas ve etkileşimler sonucunda bugün hiçbir insan topluluğu tamamıyla tek bir kültür örüntüsünün aynı cinsten bütünlüğü içerisinde kalamamaktadır” (Kızılçelik ve Ergen, 1996). Bu durum spor kültürü içerisinde de yaşanmaktadır. Sporda kültürel farklılıklar büyüdüğü ölçüde, çok uluslu spor takımlarını yönetmek özellikle zor olabilir. (Szymanski vd., 2021). Küreselleşmenin spor medyası aracılığıyla olumsuz etkileri arasında ise Şahan ve Çınar (2004)’a göre spor

alanındaki birçok yazarın ortak görüşü, medyanın kamuoyunu şiddet, saldırganlık ve holiganizm açısından olumsuz etkileri yer almaktadır. Son olarak Doğu Alman Cumhuriyetinin 20. yüzyılın ortalarında yayınladığı spartakiadesinde: genç yurttaşların bütün gücünü almak hükümeti için harcayacağı, sporun olanca gücüyle Alman Sosyalist Birlik Partisinin kongresinde alınan kararların yerine getirilmesinde araç olarak kullanılacağı ve spor ile sosyalist düşüncenin yaygınlaştırılması gerektiği gibi ibareler yer almaktadır (Diegeter, 1998). Bu örnek spor aracılığıyla kendi ideolojilerini farklı kültürlere empoze etme isteğinin spor kültürüne içerisinde olumsuz bir tezahürü olarak örnek gösterilebilmektedir.

Küreselleşmenin Spor Kültürüne Olumlu Etkileri

Alanyazın incelendiğinde küreselleşmenin spor kültürüne olumlu etkilerine dair kaynakların kısıtlı olduğu göze çarpmaktadır. Ancak özellikle teknoloji, spor endüstrisinin uluslararası arenada gücünü yönlendiren en önemli faktörlerden biri haline gelmiştir (Ratten, 2020). Teknolojik gelişmeler yoluyla sporda yenilik yaşanmasının dünya çapında spora karşı olan ilgiyi artırdığı çok açıktır. (Ringuet-Riot, Hahn ve James, 2014). Teknoloji alanında yaşanan gelişmeler sadece spor branşlarının yaygınlaşmasına katkı sağlamamıştır. Aynı zamanda sportif saha, ekipman ve malzemelerin yenilenmesinde de kullanılarak daha ergonomik hale gelmelerini sağlamıştır. Spor malzemeleri üretimindeki yenilikler de sporcular için her zaman avantajlar sağlamıştır (Mallen, 2019). Teknolojinin gelişmesi sayesinde spor ortamında kullanılan malzemeler, yeni rekorların kırılmasına olanak sağlamıştır. Bu süreç günümüzde hala hızla artarak devam etmektedir. Diğer taraftan bu rekabet ortamı spor ürün ve hizmetlerinin daha kaliteli olmasına imkan tanımıştır. Dünyanın hemen her yerinde aynı kalitede sportif ürünlere ulaşmak çok da zor olmamaya başlamıştır. Sportif organizasyon sayısının ve türlerinin artması, stadyum ve televizyonlardan spor organizasyonlarının seyredilme oranında yaşanan artış, gazete ve dergi ve internet haber sitelerinde spor haberlerinin okunma sayısı ve başka ürünlerin tanıtımı için de spor alanlarının sıkça kullanılması da küreselleşmenin olumlu sonuçları arasında yer almaktadır. Küreselleşme ile birlikte İngiltere Premier Lig, IOC, FIFA gibi sporu düzenleyen kuruluşların daha fazla katılımcıya ulaşabildikleri için gelirleri oldukça artmıştır (Szymanski vd., 2021). Küreselleşmeyle birlikte pazar hacmi genişlemiş ve bu sayede işletmeler daha fazla ithalat ve ihracat yapmak için alan bulmaya başlamışlardır. (Katırcı ve Argan, 2002). Küreselleşme sadece rakamsal olarak tabelalara yansımamış aynı zamanda spor branşlarının yayılmasını da sağlamıştır. Osmanlıda Fenerbahçe kulübü şu şekilde kurulmuştur; “1907 yılında Kuşdili Çayırında yine yabancı uyruklu kişilerin yaptıkları bir karşılaşmayı izledikten sonra, Necip beyin evinde bir araya gelen üç genç, bir kulüp kurmaya karar vermişlerdir. Ziya, Ayetullah ve Necip Beyler bu kararlarını gerçekleştirmek için hemen harekete geçmişler ve aynı toplantıda kurulacak kulübün adını da belirlemişlerdir; Fenerbahçe Futbol Kulübü” (Yıldız, 1979). Diğer taraftan özellikle teknolojinin etkisi ile küreselleşme beraberinde elektronik spor gibi yeni spor branşlarını doğurmuştur.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Alanyazın incelendiğinde küreselleşme ve spor kültürü arasında bir etkileşim olduğu görülmektedir. Dünyanın global bir köy haline gelmesinin spor alanında da diğer alanlarda olduğu gibi olumlu ve olumsuz yönlerini fazlasıyla sergilediği görülmektedir (Çeyiz ve

Özbek, 2014). Spor kültürünün evrensel bir hal alması ile birlikte geleneksel spor branşları unutulmaya yüz tutmuştur. Bu durum karşısında ülkeler milli benlikleri ile hareket ederek kendi tarihleri ile bağları koparmamak adına bir takım girişimlerde bulunabilirler. Nitekim ülkemizde kurulan “Türkiye Geleneksel Güreşler Federasyonu” bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Spor ortamında zaman zaman bir takım taşkınlıklar yaşanmaktadır. Bu durum holiganizm ya da İngiliz Hastalığı olarak adlandırılabilir (Yusoff, Tahir ve Hamzah, 2020). Devletler ve yerel yönetimler bu taşkınlıkları önlemek için bir takım önlemler almışlardır ancak küreselleşme beraberinde holiganizm davranışlarının sosyal medyaya taşınmasını getirmiştir. Bu şiddetli davranışlar genellikle futbol sahalarından uzakta gerçekleştiği için önlenmesi zordur (Spaaij, 2005). Bu tip davranışları önlemek adına çeşitli “tarayıcı teknolojileri” kullanılabilir (Yusoff vd., 2020).

Küreselleşmenin ne olduğunu ve nasıl işlediği hakkında yeterli okuryazarlık düzeyine ulaşarak küreselleşmenin olumlu etkileri artırılmaya çalışılmalıdır. Spor teknolojisinin avantajlarına rağmen, bazı spor organizasyonları mevcut durumu devam ettirme arzusu nedeniyle teknolojiyi benimseme konusunda isteksiz davranmaktadırlar (Mallen, 2019). Bu durumun değişen ve gelişen dünyanın taleplerini yanıtsız bırakmak olarak yorumlanabilir ve beraberinde bir takım olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bunun yerine küreselleşmenin olumlu etkileri üzerinde durulması gerektiği düşünülmektedir. Özellikle büyük spor müsabakalarından elde edilen gelir miktarlarının artmasının ülke ekonomilerinin kalkınmasına katkı sağladığı düşünülmektedir.

Spor, kültürel teması gerçekleştiren organizasyonlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Bir anlamda, daralan mekân, kısalan zaman ve yok olan sınırlar ile birlikte global bir kültür ve birikim ortaya çıkmaktadır. Gelişen ve değişen dünyada insanlar ve toplumlar arası iletişimin özellikle kitle iletişim araçları ile birlikte yaygın hale gelmesinin insanları ve toplumları küreselleşmeye karşı savunmasız hale getirdiği düşünülmektedir. Küreselleşme sürecini yaşanırken geriye dönük olarak alanyazında sorgulamalar yapıldığı görülmekte ancak uygulama alanında bu kısım eksikliği hala günümüzde de hissedilmektedir. Diğer taraftan bu sürecin içerisindeyken ve bu süreçten etkileniyorken “tarafsız değerlendirme yapabilmek ne kadar mümkün?” sorusu akıllara gelmektedir.

ÖNERİLER

Medyada yeralan sporda şiddet olaylarına karşı yayın organlarınca önlemler alınabilir. Bu durumunun dolaylı olarak sporda şiddet ve düzensizliğin önlenmesinde fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Küreselleşme ile birlikte anlamını kaybeden ve ticarileşen spor imajını yıkmak için gelir kaygısı olmayan spor organizasyonları düzenlenebilir. Bu sayede sporun zindelik, sağlık, eğlenmek ve sosyalleşmek gibi faydaları ön plana çıkacaktır.

Baskın kültürlerin olumsuz etkilerinden uzaklaşmak için geleneksel spor branşlarına yönelik yaygınlaştırıcı çalışmalar yürütülebilir.

Bünyesinde birden fazla milletten sporcu barındıran takımlarda yaşanan dil bariyerini önlemek için iyi seviyede dil eğitimleri verilebilir. Verilecek olan eğitim İngilizce olmamalıdır. Çünkü ana dili İngilizce olmayan iki sporcunun sonradan öğrendikleri dil ile iletişime girmeleri de bir dil bariyeri doğacaktır. Farklı bir ülkede forma giyen sporcunun o ülkede konuşulan yerel dili öğrenmesinin daha faydalı olacağı düşünülmektedir.

Küreselleşmenin ne olduğuna dair direkt olarak lisans bölümlerine bir ders müfredatı eklenebilir. Bu sayede küreselleşme ile ilgili farkındalık düzeyinde yaşanan artış olumlu etkileri artırırken olumsuz etkilerin önlenmesini sağlayacaktır.

Elektronik spor gibi yeni ortaya çıkmış spor branşlarını yaygınlaştırmak için medya organlarında bu sporlara yer daha fazla verilmelidir.

Küreselleşme ile birlikte Pazar hacminde yaşanan gelişmeler takımların kazançlarını artırmıştır. Bu durum hem finansal hem yönetim anlamında yürütülmesi zor bir hal alabilir. Spor kulüplerinde spor alanında uzman, yetkin kişiler göreve getirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Argan, M., ve Katırcı, H. (2002). *Spor pazarlaması*. Ankara:Nobel Yayınevi.
- Arslanoğlu, İ. (2013). Kültür ve medeniyet kavramları. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 15, 243- 255.
- Atasoy, B., ve Kuter, F. Ö. (2005). Küreselleşme ve spor. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 11-22.
- Aydın, S. C., ve Baştuğ, S. (2021). Denizcilik eğitiminde oyunlaştırma üzerine derleme türünde literatür çalışması. *Journal of Maritime Transport and Logistics*, 2(1), 28-35.
- Aykoç, E., Yamak, S., ve Söylemez, S. (2006). Türk basınında Kırkpınar: 1946-2005. *Uluslararası II. Tarihi Kırkpınar Sempozyumu*, Edirne.
- Bayar, F. (2008). Küreselleşme kavramı ve küreselleşme sürecinde Türkiye. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 32(4), 25-34.
- Bayraktar, C. (2003). Sosyal yapı özelliklerinin spora etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 19-36.
- Çeyiz, S., ve Özbek, O. (2014). Küreselleşme ve spor etkileşimi. *International Journal of Sport Culture and Science*, 2(Special Issue 1), 487-495.
- Çırka, S. (2017). Küreselleşme sürecinde sporun genel bir değerlendirmesi. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 45, 127-146.
- Devecioğlu, S. (2008). Türkiye’de futbolun kurumsallaşması. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 26(1), 373-396.
- Diegeter, V. (1998). *Spor Sosyolojisi/Sport Sociology*. Translated by Atalay, A. Marawi:Alkim Publications.
- Erkal, M., Güven, Ö., ve Ayan, D. (1998). *Sosyolojik açıdan spor*. İstanbul:Der Yayınları.
- Gerrish, K., ve Lacey, A. (2010). *The research process in nursing*. Chichester:Wiley-Blackwell.
- Ghafouri, F., Mirzaei, B., Hums, M. A., ve Honarvar, A. (2009). Effects of globalization on sport strategies. *Brazilian Journal of Biomotricity*, 3(3), 261-270.

- Güven, O. (1992). *Türklerde spor kültürü*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- İkizler, H. C. (2002). *Spor da sosyal bilimler*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Kaplan, Y., ve Akkaya, C. (2014). Spor kültürü ve Türkiye'de spor. *International Journal of Sport Culture and Science*, 2(Special Issue 2), 114-119.
- Karahüseyinoğlu, M. F. (2008). Geleneksel Türk sporlarındaki modern spor yansımaları. *Sport Sciences*, 3(3), 130-137.
- Karaküçük, S. (1995). Rekreasyon boş zamanları değerlendirme kavram, kapsam ve bir araştırma. *Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi Spor Yüksek Okulu*, 12-103, 177-190, 273-303.
- Kızılçelik, S., ve Erjem, Y. (1996). *Açıklamalı sosyoloji sözlüğü*. Konya: Saray Kitabevleri.
- Köseoğlu, N. (1992). *Milli kültür ve kimlik*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Mallen, C. (Ed.). (2019). *Emerging technologies in Sport: Implications for sport management*. London: Routledge.
- Meriç, C. (1986). *Kültürden irfana*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Öymen, O. (2000). *Geleceği yakalamak*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Öztürk, F. (1998). *Toplumsal boyutlarıyla spor*. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Ramazanoğlu, F., Karahüseyinoğlu, M. F., Demirel, E. T., Ramazanoğlu, M. O., ve Altungül, O. (2005). Sporun toplumsal boyutlarının değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 153-157.
- Ratten, V. (2020). Sport technology: A commentary. *The Journal of High Technology Management Research*, 31(1), 100383.
- Ringuet-Riot, C. J., Hahn, A., ve James, D. A. (2013). A structured approach for technology innovation in sport. *Sports Technology*, 6(3), 137-149.
- Saatçioğlu, C. (2013). *Spor ekonomisi: Teori, politika ve uygulama*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Schein, E. H. (1991). *What is culture?* Newbury Park, CA: Sage.
- Soysal, C. (2006). Güreş ve Televizyon Yayıncılığı. s. 34, *Salto Dergisi*, Yıl:2, Sayı:9, İnkılap Kitabevi.
- Spaaij, R. (2005). The prevention of football hooliganism: A transnational perspective. In *Actas del X Congreso Internacional de Historia del Deporte*. Seville: CESH.
- Szymanski, M., Wolfe, R. A., Danis, W., Lee, F., ve Uy, M. A. (2021). Sport and international management: Exploring research synergy. *Thunderbird International Business Review*, 63(2), 253-266.
- Şahan, H., ve Çınar, V. (2004). Kitle iletişim araçlarının spor kamuoyu üzerine etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 313-321.
- Tezcan, M. (1998). Küreselleşmenin eğitimsel boyutu. *Eğitim ve Bilim*, 22(108).
- Tolan, B. (1983). *Toplum bilimine giriş*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Toulmin, S. (1999). The ambiguities of globalization. *Futures*, 31(9-10), 905-912.
- Ekmekçi, A., Ekmekçi, R., ve İrmiş, A. (2013). Küreselleşme ve spor endüstrisi. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4(1), 91-117.

- Yetim, A. (2000). Sporun sosyal görünümü. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 63-72.
- Yıldız, D. (1979). *Türk spor tarihi*. İstanbul:Eko Matbaası.
- Yılmaz, K. ve Horzum, B. M. (2005). Küreselleşme, bilgi teknolojileri ve üniversite. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(10), 103-121.
- Yorulmazlar, M. M. (2017). Kültürel Değişme ve Spor. İstanbul: Ege Reklam Basım Sanatları Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
- Yusoff, N. H., Tahir, Z., ve Hamzah, S. (2020). Security systems to preventing misbehavior among football fans in Malaysia: How effective it is?. *Journal of Physics: Conference Series*, 1529(2), 022009.
- Waters, M. (2013). *Globalization*. London:Routledge.